

CZU: 330.59:338.532(478)

UDC: 330.59:338.532(478)

NIVELUL DE BUNĂSTARE A POPULAȚIEI ÎN CONTEXTUL EVOLUȚIEI PREȚURILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Conf. univ. dr. Ana GUMOVSKI, ASEM
gumovschi.ana@ase.md
ORCID: 0000-0003-1076-0305
DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.018>

Evoluțiile recente ale prețurilor la resursele energetice și la bunurile de consum au determinat presiuni majore asupra veniturilor gospodăriilor casnice. Astfel, ponderea cheltuielilor pentru produse alimentare și plata facturilor pentru resursele energetice consumate constituie mai mult de jumătate din bugetul familiilor din Republica Moldova. Cheltuielile reale pentru bunurile și serviciile menționate ar fi fost substanțial mai mari, dacă instituțiile de stat nu ar fi intervenit în suportul populației prin: plafonarea adaosului comercial la produsele social importante, stabilirea cotelor reduce ale Taxei pe Valoare Adăugată, acordarea compensațiilor la achitarea facturilor pentru utilizarea gazelor naturale, energiei electrice și termice. Prin această politică, statul urmărește minimizarea impactului inflației asupra veniturilor reale și, respectiv, asupra capacității de cumpărare și a nivelului de bunăstare a populației.

Cuvinte-cheie: bunăstare, protecție socială, venituri, cheltuieli, prețuri.

JEL: E30, I32, Q41.

Introducere

Trendul prețurilor pe piața internă a Republicii Moldova reflectă o tendință vizibilă și pronunțată de majorare, cel mai mare șoc fiind înregistrat în perioada anilor 2021-2023. Creșterile extreme au vizat prețurile la gazele naturale și produsele petroliere, care au condus la apariția efectului de „bulgăre de zăpadă”, având repercusiuni asupra prețurilor la energia electrică, termică, produsele alimentare și alte bunuri de consum. În contextul fenomenelor menționate, este important de analizat influența asupra nivelului de bunăstare a populației, utilizând indicatori, precum: veniturile disponibile, cheltuielile de consum, corelația acestora cu evoluția Indicelui Prețurilor de Consum și minimul de existență ș.a.

Analizele efectuate au evidențiat un impact major al evoluției prețurilor asupra bunăstării populației, care alocă mai mult de jumătate din venitul disponibil pentru cheltuielile privind produsele alimentare și plata facturilor la utilități. În acest context, devine imperativ suportul social al indivizilor din partea instituțiilor de stat, în special al păturilor vulne-

WELFARE LEVEL OF POPULATION IN THE CONTEXT OF PRICES EVOLUTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Assoc. Prof. PhD Ana GUMOVSKI, ASEM
gumovschi.ana@ase.md
ORCID: 0000-0003-1076-0305
DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.018>

Recent evolutions in the prices of energy resources and consumer goods have caused major pressures on household incomes. Thus, the share of expenses for food products and the payment of bills for consumed energy resources constitute more than half of the families' budget in the Republic of Moldova. The real expenses for the mentioned goods and services would have been substantially higher if the state institutions had not intervened in the support of the population by: capping the commercial addition to socially important products, establishing reduced rates of Value Added Tax, granting compensations when paying invoices for the use natural gas, electric and thermal energy. Through this policy, the state aims to minimize the impact of inflation on real incomes and, respectively, on the purchasing power and the level of well-being of the population.

Keywords: welfare, social protection, income, expenses, prices.

JEL: E30, I32, Q41.

Introduction

The price trend on the internal market of the Republic of Moldova reflects a visible and pronounced upward trend, with the biggest shock being recorded in the period 2021-2023. The extreme increases targeted the prices of natural gas and petroleum products, which caused the “snowball” effect, having repercussions on the prices of electricity, heat, food and other consumer goods. In the context of the mentioned phenomena, it is important to reflect the influence on the level of welfare of the population, using indicators such as: disposable income, consumption expenses, their correlation with the evolution of the Consumer Price Index, the subsistence minimum, etc.

The analyses carried out have highlighted a major impact of the evolution of prices on the well-being of the population, which allocates more than half of the disposable income to spending on food products and paying utility bills. In this context, the social support of individuals on the part of state institutions, in particular, of the vulnerable strata of the population, through support tools, becomes imperative. The instruments used aim at: administrative

rabile ale populației, prin instrumente de susținere. Instrumentele utilizate vizează: pârghii de ordin administrativ (stabilirea plafoanelor de prețuri, a limitei cotelor adaosului comercial), fiscal (cote reduse a Taxei pe Valoarea Adăugată) și de acordare a suportului financiar pentru compensarea cheltuielilor la utilizarea gazelor naturale, a energiei electrice și termice.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” prevede minimizarea impactului inflației asupra veniturilor reale ale populației și, respectiv, asupra capacității de cumpărare și a nivelului de bunăstare, fiind necesare mecanisme de compensare a creșterii prețurilor la cele mai sensibile produse (tarifele pentru resursele energetice și pentru produsele alimentare de bază), bine ținute pe cele mai vulnerabile categorii de populație (OG1). Potrivit obiectivului de dezvoltare durabilă ODD 1.2, reducerea cu 50% a nivelului de sărăcie absolută și de sărăcie în toate dimensiunile sale este una dintre țintele strategice stabilite pentru a fi atinse până în anul 2030 [1].

Metodologia cercetării

Baza metodologică de cercetare s-a axat atât pe abordări generale, cât și specifice, în ceea ce privește identificarea corelației dintre evoluția prețurilor pe piața internă și nivelul de bunăstare a populației din Republica Moldova. Drept suport al cercetării au servit elaborările autorilor autohtoni, actele legislative și normative din domeniul fiscalității, stabilirii prețurilor la produsele social importante și produsele energetice, precum și informațiile oficiale publicate de Biroul Național de Statistică și Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică. La elaborarea prezentului articol, au fost consultate studii teoretice și analitice, utilizând metode de cercetare, precum: observația, sinteza și sistematizarea, inducția și deducția, analiza comparativă statică și dinamică, corelația, abordarea critică și reprezentarea grafică a fenomenelor studiate.

Rezultate obținute și discuții

Nivelul de trai al populației este tratat ca fiind gradul de asigurare a acesteia cu beneficiile și serviciile materiale și nemateriale necesare, nivelul atins al consumului de bunuri și gradul de satisfacție a consumatorilor ce se bucură de aceste beneficii. Principalii indicatori ce reflectă nivelul de trai al populației sunt veniturile disponibile și cheltuielile de consum. Venitul asigură consumul curent, soldul fiind direcționat spre economii și investiții [2].

Creșterea sau micșorarea prețurilor de consum, neapărat, se reflectă asupra bunăstării populației, deoarece nivelul prețurilor influențează puterea de cumpărare. Cu toate acestea, puterea de cumpărare a populației este influențată nu doar de dinamica prețurilor de consum, dar și de dinamica veniturilor. Pentru a evalua obiectiv influența prețurilor asupra bunăstării, este obligatoriu de a lua în considerare influența veniturilor populației. Acești doi factori determină concomitent nivelul și dinamica bunăstării.

levers (establishment of price ceilings, the limit of commercial addition quotas), fiscal (reduced value added tax quotas) and financial support for compensating expenses for the use of natural gas, electricity and thermal energy .

The national development strategy “European Moldova 2030” provides for the minimization of the impact of inflation on the real incomes of the population and, respectively, on the purchasing power and the level of welfare, as mechanisms are needed to compensate for the increase in the prices of the most sensitive products (tariffs for energy resources and for basic food products), well targeted at the most vulnerable population categories (OG1). According to the sustainable development objective ODD 1.2, the reduction by 50% of the level of absolute poverty and poverty in all its dimensions is one of the strategic targets set to be achieved by 2030 [1].

Research methodology

The methodological research base is focused on both general and specific approaches regarding the identification of the correlation between the evolution of prices on the domestic market and the level of welfare of the population of the Republic of Moldova. The research was supported by the works of local authors, the legislative and normative acts in the field of taxation, the establishment of prices for socially important products and energy products, as well as the official information published by the National Bureau of Statistics and the National Agency for Energy Regulation. When preparing this article, theoretical and analytical studies were consulted, using research methods, such as: observation, synthesis and systematization, induction and deduction, static and dynamic comparative analysis, correlation, critical approach and graphic representation of the studied phenomena.

Obtained results and discussions

The standard of living of the population is treated as the degree of providing it with the necessary material and non-material benefits and services, the achieved level of consumption of goods and the degree of satisfaction of people’s needs for these benefits. The main indicators that reflect the standard of living of the population are disposable income and consumption expenses. The income ensures current consumption, the balance being directed towards savings and investments [2].

The increase or decrease in consumer prices necessarily reflects on the welfare of the population, because the price level influences the purchasing power. However, the purchasing power of the population is influenced not only by the dynamics of consumer prices, but also by the dynamics of incomes. Without taking into account the influence of the population’s income, it is impossible to objectively evaluate the influence of prices on welfare. These two factors simultaneously determine the level and dynamics of welfare.

Dacă ritmul de creștere a prețurilor este mai mare decât ritmul de creștere a veniturilor, atunci inflația anihilează creșterea veniturilor și, de regulă, duce la micșorarea volumului de consum, diminuând astfel și efectele politicii de stat în domeniul respectiv [3].

În corespundere cu Metodologia Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC), *venitul disponibil* reprezintă totalitatea mijloacelor bănești și a celor materiale, provenite din: activitatea salarială și cea pe cont propriu; diverse beneficii sociale; din realizarea producției agricole de către gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare; venituri din dreptul de proprietate; alte transferuri curente (inclusiv mărfurile și sumele bănești primite cu titlu gratuit). *Cheltuielile de consum* – corespund cheltuielilor în bani și în natură pentru necesitățile de consum ale gospodăriei: produse alimentare consumate, procurarea mărfurilor nealimentare și plata serviciilor [4].

Un alt indicator în evaluarea bunăstării populației este coraportul dintre veniturile medii lunare disponibile pe o persoană și valoarea medie a minimumului de existență, fiind importantă și aprecierea ratei de creștere a indicatorilor nominalizați în corelare cu rata de creștere a Indicelui Prețurilor de Consum (IPC).

În continuare, vom analiza indicatorii respectivi pentru perioada 2020-2022.

If the rate of price growth is higher than the rate of income growth, then inflation annihilates income growth and, as a rule, leads to a decrease in the volume of consumption, thus diminishing the effects of state policy in the respective field [3].

In accordance with the Household Budget Research Methodology (CBGC), *disposable income* represents the totality of monetary and in-kind means: from salary activity and self-employment; various social benefits; from the realization of agricultural production from the auxiliary household, income from property, other current transfers (including goods and money received for free). *Consumption expenses* – correspond to expenses in money and in kind for the consumption needs of the household: food products consumed, procurement of non-food goods and payment of services [4].

Another indicator in the assessment of the population welfare is the co-ratio between the average monthly income available per person and the average value of the subsistence minimum, being also important the appreciation of the growth rate of the nominated indicators in correlation with the growth rate of the Consumer Price Index (CPI).

Next, we will analyse the respective indicators for the period 2020-2022.

Tabelul 1/ Table 1

**Evoluția indicatorilor de bunăstare în Republica Moldova/
The evolution of welfare indicators in the Republic of Moldova**

Indicatori/Indicators	Ani/Years		
	2020	2021	2022
Venitul mediu lunar disponibil (nominal), lei/ Average monthly disposable income (nominal), MDL	3096,6	3510,1	4252,7
Cheltuielile de consum (nominal), lei/ Consumption expenses (nominal), MDL	2791,2	3039,5	3711,9
Indicele Prețurilor de Consum, % față de anul precedent/ Consumer Price Index, % compared to the previous year	103,77	105,11	128,74
Venitul mediu lunar disponibil (real), lei/ Average monthly disposable income (real), MDL	2983,2	3339,8	3296,7
Cheltuielile de consum (real), lei/ Consumption expenses (real), MDL	2683,9	2894,8	2877,4
Minimul de existență, lei/ The subsistence minimum, MDL	2088,4	2154	2628,4
Coraportul dintre veniturile medii disponibile și valoarea minimumului de existență, %/ The co-ratio between the average disposable income and the value of the subsistence minimum, %	148,3	163	161,8
Coșul alimentară, lei/ Food basket, MDL	1002,4	1044,7	1287,9
Ponderea coșului alimentară în cuantumul minimumului de existență, %/ The weight of the food basket in the amount of the subsistence minimum, %	47,8	48,5	49,4

Sursa: elaborat de autor în baza [5]/**Source:** elaborated by the author based on [5]

Veniturile disponibile medii lunare, pe o persoană din Republica Moldova în anul 2022, estimate în valori nominale, au fost în mărime de 4252,7 lei, majorându-se de 1,2 ori față de anul 2021 și de 1,4 ori față de anul 2020. Însă, în termeni reali, raportate la IPC, veniturile populației au înregistrat o creștere de 12% în 2021 și o diminuare cu 1% în anul 2022.

Average monthly disposable income per person in the Republic of Moldova in 2022, estimated in nominal values, was MDL 4252.7, increasing 1.2 times compared to 2021 and 1.4 times compared to 2020. In real terms, but related to the CPI, the incomes of the population registered an increase of 12% in 2021 and a decrease of 1% in the year 2022.

Coraportul dintre veniturile medii disponibile și valoarea minimumului de existență a atins 162% în ultimul an de analiză.

Plățile salariale au reprezentat cea mai semnificativă sursă de venit, fiind urmate de prestațiile sociale și alte categorii de venituri (figura 1).

The co-ratio between the average disposable incomes and the value of the subsistence minimum reached 162% in the last year of analysis.

Salary payments represented the most significant source of income, followed by social benefits and other income categories (figure 1).

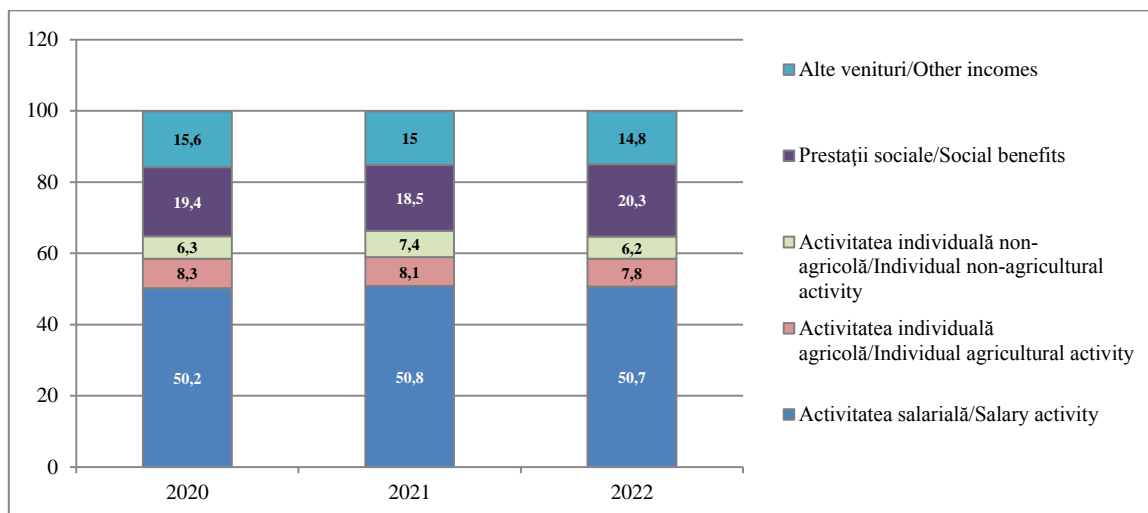

Figura 1. Structura veniturilor disponibile medii lunare în anii 2020-2022, %/ Figure 1. Average monthly disposable income structure in 2020-2022, %

Sursa: elaborată de autor în baza [5]/Source: elaborated by the author based on [5]

Cheltuielile medii lunare de consum au crescut față de anii precedenți cu 248,3 lei în anul 2021 și cu 672,4 lei în anul 2022. Ponderea categoriilor de cheltuieli în valoarea totală a cheltuielilor de consum, de la an la an, nu diferă substanțial (figura 2).

The average monthly consumption expenses increased compared to previous years by MDL 248.3 in 2021 and by MDL 672.4 in 2022. The weight of the categories of expenses in the total value of consumption expenses does not differ substantially, from year to year (figure 2).

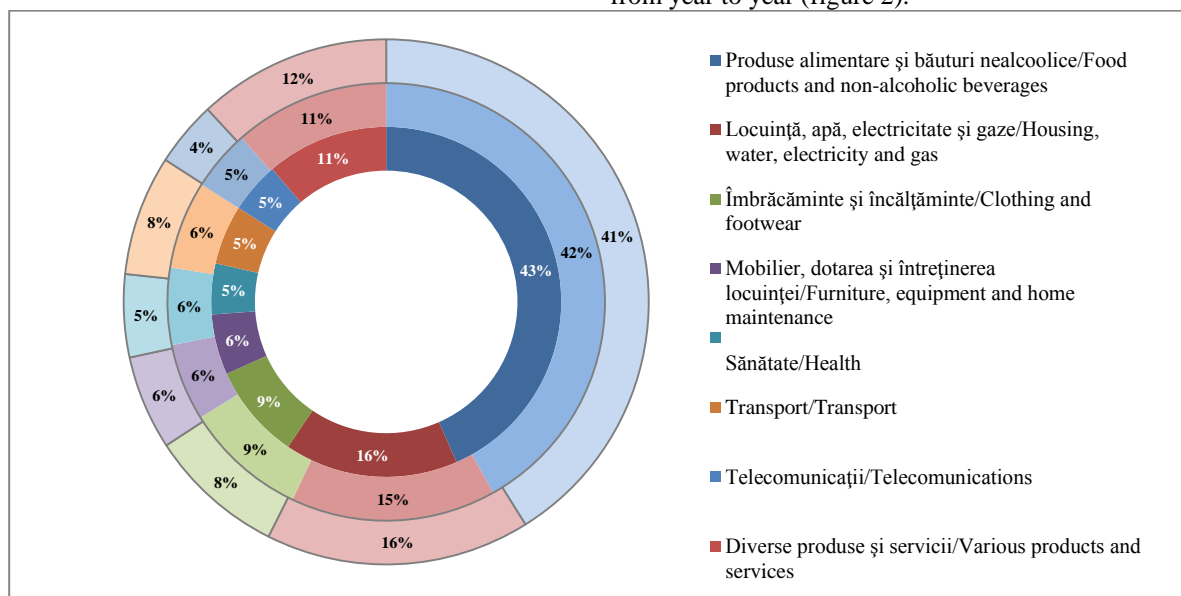

Figura 2. Ponderea categoriilor de cheltuieli în valoarea totală a cheltuielilor de consum în anii 2020-2022, %/ Figure 2. Share of expenditure categories in the total amount of consumer spending in 2020-2022, %

Sursa: elaborată de autor în baza [5]/Source: elaborated by the author based on [5]

Însă, examinând evoluția valorii absolute, atestăm o diferență vizibilă. Dacă în anul 2021 valoarea cheltuielilor pentru produse alimentare a constituit 1277 lei lunar, în anul 2022 aceasta a atins cifra de 1521,9 lei (+245 lei). Potrivit datelor prezentate în tabelul 1, constatăm că ponderea coșului alimentar (necesarul minim de consum al produselor alimentare, ce asigură funcționarea normală a organismului omului și păstrarea sănătății lui), în cuantumul minimului de existență, a evoluat de la 47,8% la 48,5%, astfel, ca în anul 2022 să înregistreze mărimea de 49,4%.

În vederea reglementării prețurilor la majoritatea produselor ce formează coșul alimentar, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 774/2016 din 20.06.2016, este stabilit Regulamentul de formare a prețurilor de comercializare a produselor social importante, ce include lista acestor produse, pentru care este limitată mărimea adaosului comercial [6]. Lista inițială a inclus 16 poziții, fiind completată, ulterior, cu încă 10 poziții, în conformitate cu Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 2 din 25.02.2022 [7].

Pe lângă plafonarea mărimii adaosului comercial, în conformitate cu prevederile art. 96(b), Titlul III al Codului fiscal, la unele produse sociale se aplică cota redusă a Taxei pe Valoare Adăugată, în mărime de 8% față de cota standard de 20% [8].

În tabelul 2 vom urmări evoluția prețurilor la unele produse social importante, în perioada 2022-2023.

However, examining the evolution of the absolute value, we see a visible difference. If in 2021 the amount of expenses for food products was MDL 1277 per month, in 2022 it reached MDL 1521.9 (+245 MDL). According to the data presented in table 1, we find that the weight of the food basket (the minimum consumption of food products that ensures the normal functioning of the human body and the preservation of his health) in the amount of the subsistence minimum has evolved from 47.8% to 48.5%, so that in 2022 it will register the size of 49.4%.

In order to regulate the prices of most of the products that make up the food basket, through the Decision of the Government of the Republic of Moldova no. 774/2016 of 20.06.2016 was established the Regulation on the formation of the sale prices of socially important products, which includes the list of these products, for which the size of the commercial addition is limited [6]. The initial list included 16 positions, being later supplemented with 10 more positions, in accordance with the Provision of the Commission for Extraordinary Situations no. 2 of 25.02.2022 [7].

In addition to capping the size of the commercial allowance, in accordance with the provisions of art. 96(b), Title III of the Fiscal Code, a reduced rate of Value Added Tax of 8% is applied to some social products compared to the standard rate of 20% [8].

In table 2 we will follow the price evolution of some socially important products in the period 2022-2023.

Tabelul 2/ Table 2

**Evoluția prețurilor la unele produse social importante/
The evolution of prices for some socially important products**

Categoriile de produse/ Product categories	Unitatea de măsură/ Unit of measurement	Nivelul prețului în unitățile de comercializare cu amănuntul, lei/Price level in retail units, MDL			Rata de creștere, %/ Growth rate, %	
		01.2022	12.2022	01.2023	01.2023/ 01.2022/	01.2023/ 12.2022/
1	2	3	4	5	6	7
<i>Categoriile de produse incluse în lista produselor social importante, în conformitate cu HG 774 din 20.06.2016/Categories of products included in the list of socially important products in accordance with HG 774 of 20.06.2016</i>						
Pâine din făină de grâu, calitatea 1/ Wheat flour bread, quality 1	0,5 kg.	6,50	8,47	8,60	132,3	101,5
Lapte proaspăt pasteurizat, grăsime 1,5%/Fresh pasteurized milk, fat 1.5%	1 l.	11,95	14,17	14,30	119,7	100,9
Chefir degresat/Kefir, skimmed	1 l.	16,10	19,46	19,92	123,7	102,4
Brânză de vaci, grăsime 5%/Cow's cheese, with a fat content of 5%	1 kg.	65,97	77,55	78,21	118,6	100,9
Smântână, cu conținutul de grăsime 10%/Cream, with a fat content of 10%	1 kg.	37,58	44,76	45,29	120,5	101,2

Continuarea tabelului 2/Continuation of table 2

1	2	3	4	5	6	7
Unt de casă, cu conținutul de grăsime 72,5%/Homemade butter with a fat content of 72.5%	1 kg.	163,11	204,40	206,22	126,4	100,9
Ulei de floarea soarelui/ Sunflower oil	1 l.	41,19	38,28	37,95	92,1	99,1
Făină de grâu, calitate superioară/Wheat flour, superior quality	1 kg.	14,58	18,39	18,39	126,1	100
Orez cu bob rotund, alb/ White round grain rice	1 kg.	21,35	31,49	31,83	149,1	101,1
Crupe de hrișcă/Buckwheat groats	1 kg.	37,59	44,98	41,21	109,6	91,6
Fulgi de ovăz/Oatmeal	1 kg.	23,02	31,52	31,47	136,7	99,8
<i>Categoriile de produse incluse în lista produselor social importante, în conformitate cu Dispoziția CSE nr. 2 din 25.02.2022/Categories of products included in the list of socially important products in accordance with CSE Provision no. 2 of 25.02.2022</i>						
Carne de porc pe os, proaspătă/ Pork on the bone, fresh	1 kg.	87,25	102,57	102,41	117,4	99,8
Carcasă de pui, proaspătă/ Chicken carcass, fresh	1 kg.	48,56	56,76	56,97	117,3	100,4
Pește congelat, întreg, fără cap/ Frozen fish, whole, headless	1 kg.	59,24	66,21	67,08	113,2	101,3
Zahăr cristal/Crystal sugar	1 kg.	16,66	25,56	25,67	154,1	100,4
Paste făinoase (diferite forme)/ Flour pasta (different forms)	1 kg.	22,21	25,52	25,30	113,9	99,1
Ouă de găină/Chicken eggs	10 bucăți/ 10 pieces	28,86	39,71	36,57	126,7	92,1
Cartofi/Potatoes	1 kg.	8,26	10,48	10,51	127,2	100,3
Ceapă uscată/Dry onion	1 kg.	8,44	12,00	13,71	162,4	114,3
Varză/Cabbage	1 kg.	11,92	6,54	6,41	53,8	98
Morcovi/Carrot	1 kg.	10,88	10,57	10,86	99,8	102,7

Sursa: elaborat de autor în baza [5]/**Source:** developed by the author based [5]

Analizând evoluția prețurilor în luna ianuarie 2023, față de aceeași perioadă a anului 2022, atestăm creșteri substanțiale a nivelului prețurilor pentru majoritatea produselor social importante, și anume la: pâine, făină de grâu, crupe, lapte și produse lactate, ouă, carne, pește; reduceri de prețuri fiind înregistrate doar la uleiul din floarea soarelui, morcovi și varză proaspătă. Rata de creștere a prețurilor produselor respective este mai redusă în luna ianuarie 2023 față de decembrie 2022, ceea ce a determinat un grad nesemnificativ de influență a acestor prețuri asupra nivelului Indicelui Prețurilor de Consum, care a constituit 100,45%.

Creșterile masive de prețuri în anul 2022 sunt cauzate de mai mulți factori, în special de prețurile carburanților, a gazelor naturale, a energiei electrice și termice.

Piața carburanților în anul 2022 a fost puternic influențată de factori precum războiul din Ucraina,

Analysing the evolution of prices in January 2023 compared to the same period in 2022, we witness substantial price increases for most socially important products: namely bread, wheat flour, groats, milk and dairy products, eggs, meat, fish; reductions in prices being recorded only for sunflower oil, carrots and fresh cabbage. The growth rate of the prices of the respective products is lower in January 2023 compared to December 2022, which determined an insignificant degree of influence of these prices on the level of the Consumer Price Index, which constituted 100.45%.

The massive price increases in 2022 are due to several factors, especially fuel, natural gas, electricity and heat prices.

The fuel market in 2022 was strongly influenced by factors such as the war in Ukraine, the change in sources and logistical supply routes, the sanctions

modificarea surselor și căilor logistice de aprovizionare, de sancțiunile impuse Federației Ruse de comunitatea internațională și incertitudinea generală existentă pe piețele petroliere. Aspectele date au avut un impact puternic asupra prețurilor la petrol și la produsele derivate din acesta, pe plan internațional, care s-au reflectat direct și asupra prețurilor din Republica Moldova. În plus, începând cu 01 ianuarie 2022, s-au majorat cotele accizelor la benzen, toluen, xilen, hidrocarburi aromatice importate pentru utilizare ca și combustibil. Acciza la motorină și păcură, combustibil lichid cu conținut de sulf, a crescut cu 256 lei/tonă și a atins valoarea de 2990 lei/tonă.

Astfel, prețul minim la benzină la data de 03.01.2022 a constituit 21,30 lei/litru, prețul maxim, la data de 15.06.2022, a atins valoarea de 33,90 lei/litru, prețul mediu anual fiind de 26,55 lei/litru. Pentru motorină plafonul minim și maxim a constituit 17,73 – 32,46 lei/litru, valoarea medie anuală fiind de 26,02 lei/litru.

Anul 2022 a fost anul în care Republica Moldova a trecut prin cel mai mare șoc al creșterii prețurilor la gazele naturale. Din luna februarie până în octombrie, rata de creștere a prețului a fost practic dublă (tabelul 3).

imposed by the international community on the Russian Federation and the general uncertainty existing in the oil markets. The given aspects had a strong impact on the prices of oil and the products derived from it internationally, which were directly reflected on the prices in the Republic of Moldova. In addition, as of January 1, 2022, excise duty rates have been increased on benzene, toluene, xylene, imported for use as fuel, on a mixture of aromatic hydrocarbons. The excise duty on diesel and fuel oil, liquid fuel with sulphur content increased by 256 MDL/ton and reached the value of 2990 MDL/ton.

Thus, the minimum price for gasoline on 03.01.2022 was 21.30 MDL/litre, the maximum price on 15.06.2022 reached the value of 33.90 MDL/litre, the average annual price being 26.55 MDL/litre. For diesel, the minimum and maximum ceiling was 17.73 – 32.46 MDL/litre, the average annual value being 26.02 MDL/litre.

The year 2022 was the year when the Republic of Moldova went through the biggest shock of the increase in natural gas prices. From February to October, the price growth rate was practically double (table 3).

Tabelul 3/Table 3

**Evoluția prețurilor reglementate la gazele naturale/
The evolution of regulated natural gas prices**

Categoriile de prețuri reglementate pentru furnizarea gazelor naturale de către S.A. „Moldovagaz”/ Regulated price categories for the supply of natural gas by S.A. "Moldovagaz"	Preț fără TVA, lei/1000 m ³ / Price without VAT, MDL/1000 m ³		
	Hotărârea CA a ANRE din 28 ianuarie 2022/ Decision of the AC of ANRE of January 28, 2022	Hotărârea CA a ANRE din 23 septembrie 2022/ Decision of the AC of ANRE of September 23, 2022	Hotărârea CA a ANRE din 07 iunie 2023/ Decision of the AC of ANRE of 07 June 2023
- în punctele de intrare în rețelele de transport al gazelor naturale/at the entry points in the natural gas transport networks	11612	24716	13348
- în punctele de ieșire din rețelele de transport al gazelor naturale/at the exit points from the natural gas transport networks	11919	24914	13514
- în punctele de ieșire din rețelele de distribuție a gazelor naturale de înaltă presiune/at the exit points from the high-pressure natural gas distribution networks	12132	25175	13666
- în punctele de ieșire din rețelele de distribuție a gazelor naturale de medie presiune/at the exit points from the medium pressure natural gas distribution networks	12450	25493	14381
- în punctele de ieșire din rețelele de distribuție a gazelor naturale de joasă presiune/at the exit points from the low-pressure natural gas distribution networks	14060	27103	16730

Sursa: sintetizat de autor în baza [9]/Source: synthesized by the author based on [9]

Majorarea excesivă a prețurilor la gazele naturale a provocat un efect de creștere în lanț a prețurilor în domeniile conexe, inclusiv la energie electrică (figura 3).

The excessive increase in natural gas prices caused a chain effect of price increases in related fields, including electricity (figure 3).

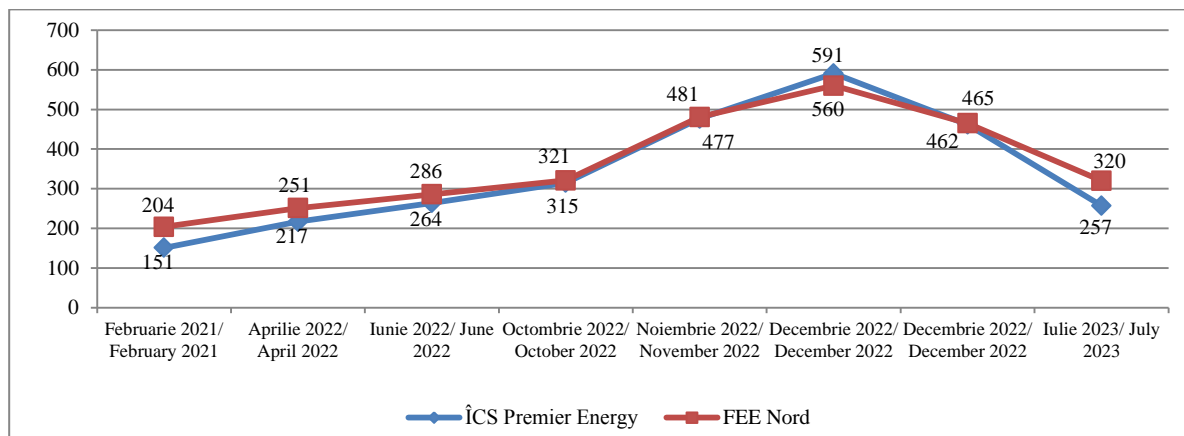

Figura 3. Evoluția prețurilor de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali, ale căror instalații sunt racordate la rețelele electrice de distribuție de joasă tensiune, bani/kWh/
Figure 3. Evolution of electricity supply prices to final consumers, whose installations are connected to low-voltage distribution networks, bani/kWh

Sursa: elaborată de autor în baza [9]/Source: elaborated by the author based on [9]

Datele prezentate în figura 3 reflectă evoluția prețurilor la energia electrică, furnizată de doi cei mai mari operatori pe piață: Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. – în zona de centru și sud a țării și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – în zona de nord.

Trendul de majorare a prețurilor la energia electrică începe din aprilie 2022, urmând creșteri temperate până în octombrie 2022. În noiembrie 2022, rata medie de creștere față de perioada precedentă a constituit 50 p.p., ulterior fiind de 20 p.p. Astfel, în decurs de aproape 2 ani, prețurile la energia electrică furnizată de Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L., s-au majorat de 4 ori și aproximativ de 3 ori în cazul S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”.

Potrivit Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, motivele care au generat necesitatea ajustării prețurilor pentru energia electrică furnizată consumatorilor au fost următoarele:

- agravarea crizei energetice din regiune și distrugerea sistemului energetic din Ucraina;
- stoparea totală a livrărilor de energie electrică de către centrala de la Cuciurgan, consecință a limitării de către „Gazprom” a livrărilor de gaze naturale către Republica Moldova;
- numărul limitat de oferte și scumpirea energiei electrice pe piețele europene.

Impactul creșterii prețurilor la resursele energetice se regăsește și în evoluția prețurilor energiei termice (figura 4).

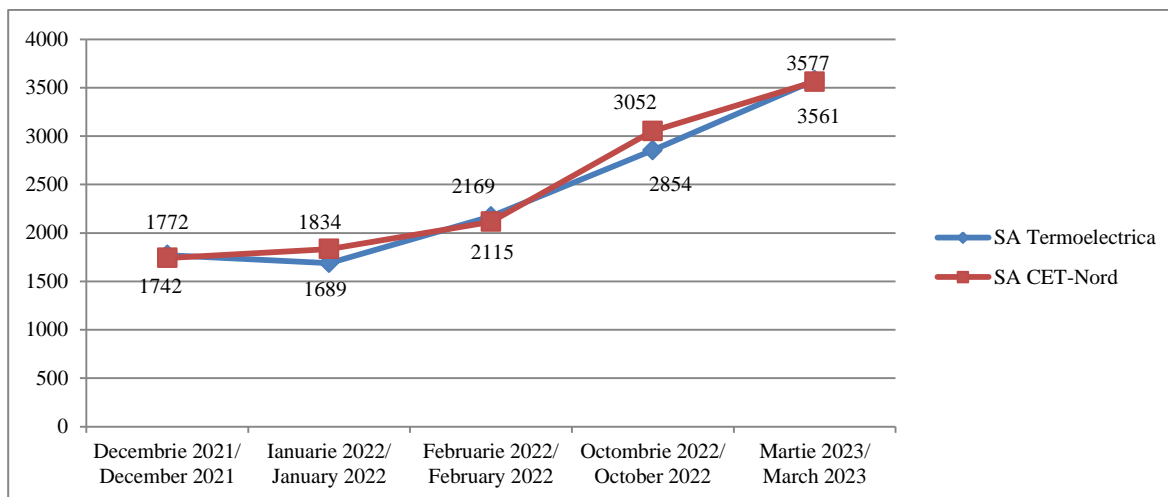
The data presented in figure 3 reflect the evolution of electricity prices, provided by the two largest operators on the respective market: Î.C.S. “Premier Energy” S.R.L. – in the central and southern area and S.A. “FEE Nor” – in the northern area.

The trend of increasing electricity prices startseds from April 2022, followed by moderate increases until October 2022. In November 2022, the average growth rate compared to the previous period was 50 p.p., later it was 20 p.p. Thus, over the course of almost 2 years, the prices for electricity supplied by Î.C.S. “Premier Energy” S.R.L. they increased 4 times and approximately 3 times in the case of S.A. “FEE Nord”.

According to the National Agency for Energy Regulation, the reasons that generated the need to adjust prices for electricity supplied to consumers were the following:

- the aggravation of the energy crisis in the region and the destruction of the energy system in Ukraine;
- the total stoppage of electricity supplies by the Cuciurgan plant following Gazprom’s limitation of natural gas supplies to the Republic of Moldova;
- the limited number of offers and the increase in the price of electricity on the European markets.

The impact of the increase in prices for energy resources can also be found in the evolution of thermal energy prices (figure 4).

**Figura 4. Evoluția tarifului pentru energia termică livrată consumatorilor, lei/Gcal/
Figure 4. Evolution of the tariff for thermal energy delivered to consumers, MDL/Gcal**

Sursa: elaborată de autor în baza [9]/Source: elaborated by the author based on [9]

Informația prezentată în figura 4 reflectă evoluția tarifului pentru energia termică livrată consumatorilor de către S.A. „Termoelectrica” și S.A. „CET-Nord”, în perioada decembrie 2021 – martie 2023. În cazul S.A. „Termoelectrica”, în decurs de o lună (ianuarie-februarie 2022), tariful a crescut cu 478 lei, urmând o creștere, în lunile martie-aprilie, cu 685 lei și, respectiv, 723 lei pentru o Gigacalorie. În același interval de timp, tariful la energia termică livrată de S.A. „CET-Nord” s-a majorat cumulativ cu 1727 lei/Gcal. Astfel, rata de creștere a tarifelor în martie 2023 față de ianuarie 2022 a atins valoarea de 212%, în primul caz, și de 194%, în al doilea caz.

Cauza principală care a determinat majorarea este includerea integrală în structura tarifelor aprobate a prețului reglementat de procurare a gazelor naturale, scopul fiind asigurarea viabilității financiare a operatorilor.

Cronologia reflectată evidențiază clar impactul creșterii prețurilor la gazele naturale asupra situației pe piața energetică a Republicii Moldova. Evoluțiile constatate au agravat, semnificativ, nivelul de sărăcie al populației, care alocă o parte considerabilă din bugetul familiei pentru a achita facturile la energie.

În tabelul 4 sunt prezentate cheltuielile de consum ale populației, după destinația cheltuielilor și criteriile de sărăcie. Menționăm că, Metodologia CBGC (Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice) atribuie la categoria *săraci* – persoanele care au cheltuielile medii lunare pe adult – echivalent mai mici decât pragul sărăciei absolute și *non-săraci* – persoanele care au cheltuielile medii lunare pe adult – echivalent mai mari sau egale cu pragul sărăciei absolute.

The information presented in figure 4 reflects the evolution of the tariff for thermal energy delivered to consumers by SA “Termoelectrica” and SA “CET-Nord” in the period December 2021 - March 2023. In the case of SA “Termoelectrica”, over the course of one month (January-February 2022), the tariff increased by 478 lei, followed by an increase during March-April by MDL 685 and, respectively, MDL 723 for a Gigacalorie. In the same period of time, the tariff for thermal energy delivered by SA “CET-Nord” increased cumulatively by 1727 MDL/Gcal. Thus, the rate of increase in tariffs in March 2023 compared to January 2022 reached the value of 212% in the first case, and 194% in the second case.

The main cause that determined the increase is the full inclusion in the approved tariff structure of the regulated natural gas procurement price, the aim being to ensure the financial viability of the operators.

The reflected chronology clearly highlights the impact of the increase in natural gas prices on the situation on the energy market of the Republic of Moldova. The observed developments have significantly aggravated the poverty level of the population that allocates a considerable part of the family budget to pay the energy bills.

Table 4 shows the consumption expenses of the population according to the destination of the expenses and poverty criteria. We mention that the CBGC Methodology (Household Budget Research) assigns to the *poor* category – people whose average monthly expenses per adult-equivalent are lower than the absolute poverty threshold and *non-poor* – people whose average monthly expenses per adult-equivalent are greater than or equal to with the threshold of absolute poverty.

Tabelul 4/Table 4

**Cheltuielile de consum ale populației după destinația cheltuielilor și criteriile de sărăcie,
lei/lună per persoană/Consumption expenses of the population according to the destination
of the expenses and poverty criteria, MDL/month per person**

Categoriile de cheltuieli/ Categories of expenses	2020		2021		2022	
	Săraci/ Poor	Non-săraci/ Non-poor	Săraci/ Poor	Non-săraci/ Non-poor	Săraci/ Poor	Non-săraci/ Non-poor
Cheltuieli de consum, total/ Consumption expenses, total	1581,7	3234,4	1648,1	3491,4	2128,3	4427,8
Produse alimentare și băuturi nealcoolice/ Food products and non-alcoholic beverages	868,1	1342,2	893,6	1397,8	1143,6	1697,4
Băuturi alcoolice și tutun/ Alcoholic beverages and tobacco	26,7	65,7	24,9	73,1	26,3	80,9
Îmbrăcăminte și încălțăminte/ Clothing and footwear	96	300,9	90,4	335,4	123,9	397,6
Locuință, apă, electricitate și gaze, inclusiv:/Housing, water, electricity and gas, including:	295,6	506,5	315,7	508,4	408,9	692,3
Electricitate/ Electricity	84,2	124,1	82,8	120,9	112,4	167,4
Gaze/Gas	50,7	97,6	56,8	97,5	80,8	147,8
Energie electrică/Electrical energy	106,6	103,5	114,4	111,1	146,6	153,1
Energie termică/Thermal energy	8,6	39,1	9,8	40,5	12	44,3
Mobilier, dotarea și întreținerea locuinței/ Furniture, equipment and home maintenance	68,4	188,7	61,3	211,4	88	273
Sănătate/Health	68,4	152,3	91,7	201	101,3	226,7
Transport/Transport	25	200,2	28,7	252,6	51,9	376,7
Telecomunicații/Telecommunications	70,1	153,3	77,7	154,9	95,6	172,8
Recreere și cultură/Recreation and culture	13,8	84,6	12,9	80,1	15,5	132,2
Educație/Education	5,3	26,8	7,1	36,1	8,5	43,8
Restaurante și hoteluri/ Restaurants and hotels	2,2	74	2,0	86,5	3,8	117,1
Diverse produse și servicii/ Various products and services	42	139,2	42,1	154,1	61	217,2

Sursa: elaborat de autor în baza [5]/Source: elaborated by the author based on [5]

Constatăm că, în anul 2022, ponderea cheltuielilor pentru locuință, apă, electricitate și gaze, a constituit 19% la categoria „săraci” și 15,6% la categoria „non-săraci”.

Necesită a fi menționat faptul că, cheltuielile reale la acest capitol ar fi fost sensibil mai mari dacă instituțiile de stat nu ar fi intervenit în suportul populației.

În primul rând, în conformitate cu art. 96(b), Titlul III al Codului fiscal, cota Taxei pe Valoare Adăugată aplicată la prețul gazelor naturale constituie 8% față de cota standard, în mărime de 20%. Iar energia electrică, energia termică și apa caldă pentru bunurile imobiliare cu destinație locativă reprezintă livrări scutite de TVA (art. 104(b)) [8].

În al doilea rând, începând cu 01 ianuarie 2022, au fost implementate măsuri de susținere a populației și agenților economici din partea statului. În cazul consumatorilor casnici, pentru primii 50 m³ consumați – prețul achitat a fost de 6,80 lei și de 7,90 lei – pentru următorii 100 m³ folosiți. În cazul consumatorilor non-casnici, au fost compensați primii 500 m³ consumați. Acest mecanism a funcționat până la data de 01 aprilie 2022.

We find that in 2022, the share of expenses for housing, water, electricity and gas constituted 19% for the “poor” category and 15.6% for the “non-poor” category.

It needs to be mentioned that the real expenses in this chapter would have been significantly higher if the state institutions had not intervened in the support of the population.

First of all, in accordance with art. 96(b), Title III of the Fiscal Code, the rate of Value Added Tax applied to the price of natural gas is 8% compared to the standard rate of 20%. And electricity, thermal energy and hot water for residential real estate are VAT-exempt supplies (art. 104(b)) [8].

Secondly, starting from January 1, 2022, measures to support the population and economic agents from the state were implemented. In the case of domestic consumers, for the first 50 m³ consumed the price paid was 6.80 MDL and 7.90 MDL for the next 100 m³ used. In the case of non-domestic consumers, the first 500 m³ consumed were compensated. This mechanism worked until April 1, 2022.

Pentru perioada rece 2022-2023, în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la atribuirea categoriilor de vulnerabilitate energetică și modul de stabilire și plată a compensațiilor pentru achitarea facturilor la energie, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 704 din 05.10.2022, a fost stabilit mecanismul de compensare a cheltuielilor pentru resurse energetice, în funcție de gradul de vulnerabilitate energetică, determinat prin raportul dintre cheltuielile pentru resursele energetice și venitul disponibil pentru achitarea energiei. Grilele de vulnerabilitate au fost cuprinse între 10% – consumatori fără vulnerabilitate energetică și $\geq 90\%$ – consumatori cu vulnerabilitate energetică foarte ridicată [10].

Pentru Fondul de reducere a vulnerabilității energetice au fost aprobate următoarele bugete: pentru anul 2022 – 870 milioane lei; pentru anul 2023 – 5 miliarde lei. Acest fapt a pus presiuni semnificative asupra finanțelor publice, în suportul cărora au fost alocate $\approx 3,444$ mlrd. lei din partea Uniunii Europene, a Statelor Unite ale Americii și a altor parteneri de dezvoltare.

Rata de executare a bugetului alocat a constituit 75%, fapt datorat condițiilor climatice favorabile, reducerii consumului de energie a gospodăriilor casnice, dar și a reducerii prețului la energia electrică în luna ianuarie 2023. În luna noiembrie 2022 au fost alocate compensații în sumă de 575 mln. lei, în decembrie 2022 – 826 mln. lei, în ianuarie 2023 – 854 mln. lei, în februarie 2023 – 790 mln lei, în martie 2023 – 727 mln. lei, suma totală a compensațiilor acordate fiind de 3,773 mlrd. lei [11].

Structura acestora, pe categorii de resurse energetice, este reflectată în figura 5.

For the cold period 2022-2023, in accordance with the provisions of the Regulation on the assignment of categories of energy vulnerability and the method of establishing and paying compensations for the payment of energy bills, approved by the Decision of the Government of the Republic of Moldova no. 704 of 05.10.2022 established the mechanism for compensating expenses for energy resources depending on the degree of energy vulnerability, determined by the ratio between expenses for energy resources and the income available for payment of energy. The vulnerability grids were between 10% – consumers without energy vulnerability and $\geq 90\%$ – consumers with very high energy vulnerability [10].

The following budgets were approved for the Energy Vulnerability Reduction Fund: for 2022 – 870 MDL million; for the year 2023 – 5 MDL billion. This fact put significant pressure on public finances, in support of which approx. MDL 3.444 billion were allocated from the European Union, the United States of America and other development partners.

The execution rate of the allocated budget was 75%, a fact due to the favourable climatic conditions, the reduction in household energy consumption, but also the reduction in the price of electricity in January 2023. In November 2022, compensations were allocated in the amount of MDL 575 million, in December 2022 – MDL 826 million, in January 2023 – MDL 854 million, in February 2023 – MDL 790 million, in March 2023 – MDL 727 million, the total amount of compensations granted being MDL 3.773 billion [11].

Their structure by category of energy resources is reflected in figure 5.

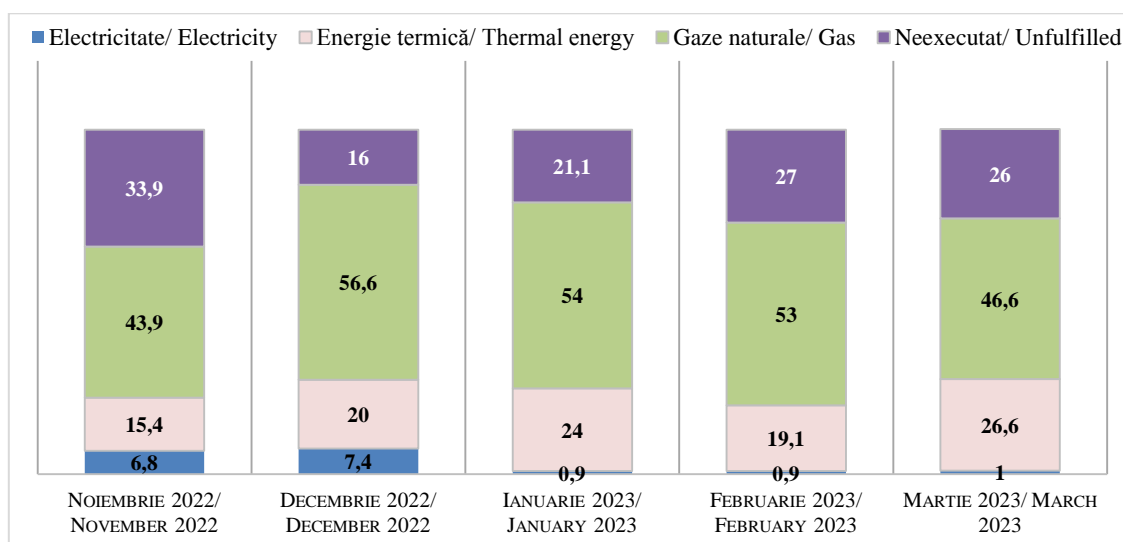

Figura 5. Structura bugetului alocat pentru compensații pe categorii de resurse energetice, %/
Figure 5. Structure of the budget allocated for compensations by categories of energy resources, %
Sursa: elaborată de autor în baza [11]/Source: developed by the author based on [11]

Atestăm faptul că: jumătate din fondul destinat compensațiilor a fost alocat pentru consumul de gaze naturale; de compensații au beneficiat cca 3 mlrd. de gospodării casnice; valoarea medie a alocației per gospodărie a fost de 847 lei lunar.

Dificultățile legate de criza pe piața energetică, nivelul de trai și solvabilitatea redusă a populației, au scos în evidență un fenomen mai puțin cunoscut până la etapa actuală, cel al sărăciei energetice, cu toate că conceptul *DE sărăcie energetică* a fost definit în Legea nr. 139 din 19.07.2018 „Cu privire la eficiența energetică” drept situație caracterizată prin lipsa accesului consumatorului final la sursele moderne de energie și tehnologii și/sau prin puterea de cumpărare redusă a consumatorilor în raport cu resursele energetice, în special combustibili pentru prepararea hranei, energie electrică și/sau energie termică, și/sau prin lipsa confortului termic în locuință sau clădire. Acest concept a fost modificat în Legea nr. 113 din 12.05.2023, accentul fiind pus nu pe oricare categorie de consumatori, dar anume pe consumatorul casnic. Deci, noua formulare a conceptului de sărăcie energetică este următoarea: „situație caracterizată prin lipsa accesului *consumatorului casnic* la sursele moderne de energie și tehnologii și/sau prin puterea de cumpărare redusă a *consumatorilor casnici* în raport cu resursele energetice, în special combustibili pentru prepararea hranei, energie electrică și/sau energie termică, și/sau prin lipsa confortului termic în locuință” [12].

În acest context, sărăcia energetică definește imposibilitatea consumatorilor casnici de a procura un coș minim de bunuri și servicii energetice de bază, care sunt necesare pentru a asigura un nivel de trai decent.

În vederea măsurării sărăciei energetice, în Raportul privind evaluarea sărăciei energetice și mecanismelor de susținere în Republica Moldova, elaborat cu susținerea financiară a PNUD Moldova, se propun 3 abordări [13]:

- *abordarea de peste 10% din venitul disponibil* – reflectă ponderea mai mare de 10% a cheltuielilor pentru energie, în raport cu venitul disponibil;
- *abordarea dublu medianei* – reflectă ponderea de două ori mai mare decât media națională a cheltuielilor pentru energie, în raport cu venitul disponibil;
- *abordarea de corelare a consumului de energie și venit.*

Este suficient să luăm ca bază prima abordare, pentru a constata un grad accentuat al incidenței sărăciei energetice asupra populației Republicii Moldova (a se vedea tabelul 4).

În acest context, se impune evaluarea numărului gospodăriilor afectate de sărăcia energetică, a gradului de afectare a acestora ș.a., în vederea fundamentării politicilor pertinente în susținerea socială și creșterea bunăstării populației.

We attest to the fact that half of the compensation fund was allocated for the consumption of natural gas, compensations benefited approx. 3 billion. of households, the average value of the allowance per household being MDL 847 per month.

The difficulties related to the crisis on the energy market, the standard of living and the reduced solvency of the population highlighted a phenomenon less known until the current stage, that of energy poverty, although the concept of *energy poverty* was defined in Law no. 139 of 19.07.2018 “On energy efficiency” as a situation characterized by the final consumer’s lack of access to modern sources of energy and technologies and/or by the reduced purchasing power of consumers in relation to energy resources, especially fuels for food preparation, electricity and/or thermal energy, and/or through the lack of thermal comfort in the home or building. This concept was modified in Law no. 113 of 12.05.2023, the focus being not on any category of consumers, but specifically on the household consumer. So, the new formulation of the concept of energy poverty is as follows: “situation characterized by the lack of access of the *household consumer* to modern sources of energy and technologies and/or by the reduced purchasing power of *household consumers* in relation to energy resources, especially fuels for food preparation, electricity and/or thermal energy, and/or by the lack of thermal comfort in the home” [12].

In this context, energy poverty defines the impossibility of household consumers to procure a minimum basket of basic energy goods and services that are necessary to ensure a decent standard of living.

In order to measure energy poverty, in the Report on the assessment of energy poverty and support mechanisms in the Republic of Moldova, developed with the financial support of UNDP Moldova, 3 approaches are proposed [13]:

- *the approach of more than 10% of disposable income* – reflects the weight of more than 10% of energy expenses in relation to disposable income;
- *the double median approach* – reflects the share twice higher than the national average of energy expenses in relation to disposable income;
- *the energy consumption and income correlation approach.*

It is enough to take the first approach as a basis in order to find a high degree of incidence of energy poverty on the population of the Republic of Moldova (table 4).

In this context, it is necessary to evaluate the number of households affected by energy poverty, the degree of their impact, etc. in order to substantiate relevant policies in social support and increasing the well-being of the population.

Concluzii

1. Instabilitățile înregistrate în ultimul timp pe piața internațională și regională au influențat trendul prețurilor pe piața internă, impactul cel mai mare avându-l prețurile la gazele naturale, care au determinat creșteri în lanț ale prețurilor la resurse energetice, produse alimentare și alte bunuri de consum. Aceasta a afectat întreaga populație, în special familiile cu venituri reduse, bugetele cărora sunt alocate în proporție de 80% pentru produsele/serviciile care s-au scumpit cel mai mult.
2. Impactul prețurilor de consum asupra bunăstării populației nu poate fi determinat exclusiv de conjunctura pieții, corelarea dintre cerere și ofertă de pe piața bunurilor și serviciilor de consum. Există anumiți regulatori, care sunt utilizați în diferite țări pentru prevenirea șocurilor prețurilor de consum, pentru nivelarea impactului negativ al creșterii prețurilor asupra persoanelor social-vulnerabile, în vederea realizării scopurilor politicii sociale cu privire la reducerea sărăciei și inegalității sociale [14].
3. Un concept, mai puțin cunoscut și utilizat până acum, este cel de „sărăcie energetică” (solvabilitatea redusă a consumatorilor casnici în vederea asigurării unui nivel minim de confort energetic), care este unul pronunțat în Republica Moldova. Astfel, se impune elaborarea unui mecanism de identificare a gospodăriilor afectate de acest fenomen și racordarea sistemului de susținere socială în vederea asigurării unui nivel de trai decent.

Conclusions

1. The recent instabilities recorded on the international and regional market have influenced the price trend on the domestic market, with the greatest impact having the prices of natural gas which caused chain increases in the prices of energy resources, food products and other consumer goods. This has affected the entire population, especially low-income families, whose budgets are allocated 80% to the products/services that have risen in price the most.
2. The impact of consumer prices on the well-being of the population cannot be determined exclusively by the market situation, the correlation between demand and supply on the market of consumer goods and services. There are certain regulators, which are used in different countries to prevent consumer price shocks, to level the negative impact of price increases on socially vulnerable people in order to achieve the goals of social policy regarding the reduction of poverty and social inequality [14].
3. A concept less known and used so far is that of “energy poverty” (reduced solvency of household consumers in order to ensure a minimum level of energy comfort), which is pronounced in the Republic of Moldova. Thus, it is necessary to develop a mechanism to identify households affected by this phenomenon and connect the social support system in order to ensure a decent standard of living.

Bibliografie/Bibliography:

1. Lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”: nr. 315 din 17.11.2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online]. 2022, nr. 409-410 [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro
2. COLESNICOVA, Tatiana, GUTIUM, Tatiana, CIOBANU, Mihail, GUTIUM, Mircea. *Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*. Monografie. Chișinău: Complexul editorial INCE, 2021. ISBN 978-9975-3463-8-2.
3. GORELOVA, Elena, ROJCO, Anatolii. *Influența prețurilor asupra bunăstării populației prin prisma indicatorilor statistici* [online]. Raport analitic [citat 25.10.2023]. Disponibil: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/md/Report_RO_FINAL.pdf
4. *Aspecte privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova. (Rezultatele Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice)*. Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2023. ISBN 978-9975-177-03-0.
5. *Date statistice cu privire la Nivelul de trai al populației și Indicele Prețurilor de Consum* [online] [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_domain_details/3; https://statistica.gov.md/ro/statistic_domain_details/20
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la prețurile de comercializare a produselor social importante: nr. 774 din 20.06.2016. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online]. 2016, nr. 169-183 [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93417&lang=ro
7. *Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale*: nr. 02 din 25.02.2022 [online] [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/2_25.02.2022.pdf
8. Codul fiscal: Lege nr. 1163-XIII din 24.04.1997. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online]. 2007, ediție specială [citat 20.12.2023]. Disponibil: <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>

9. *Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE* din 26.01.2021, 20.11.2021, 28.01.2022, 18.03.2022, 08.06.2022, 23.09.2022, 28.09.2022, 12.10.2022, 02.11.2022, 30.11.2022, 08.12.2022, 24.12.2022, 28.02.2023, 05.07.2023, 07.07.2023 [online] [citat 20.12.2023]. Disponibil: <https://anre.md>
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului cu privire la atribuirea categoriilor de vulnerabilitate energetică și modul de stabilire și plată a compensațiilor pentru achitarea facturilor la energie: nr. 704 din 05.10.2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online]. 2022, nr. 315-317 [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133668&lang=ro
11. *Sumar privind utilizarea mijloacelor financiare ale Fondului de reducere a vulnerabilității energetice 2022/2023* [online] [citat 30.10.2023]. Disponibil: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/05/Sumar-resursele-financiare-ale-Fondului-de-reducere-a-vulnerabilitatii-energetice.pdf>
12. Lege pentru modificarea Legii nr. 139/2018 cu privire la eficiența energetică: nr. 113 din 12.05.2023. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 186-189 [citat 20.12.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137208&lang=ro
13. *Raportul privind evaluarea sărăciei energetice și mecanismelor de susținere în Republica Moldova* [online] [citat 22.11.2023]. Disponibil: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/sarac_Raport_Sar_ENER_UNDP-MD_var-ROM_14-09_2022_final_CORECTAT.pdf
14. ROJCO, Anatolii, COLESNICOVA, Tatiana, IVANOV, Svetlana. *Situația în domeniul prețurilor de consum la produsele alimentare și măsuri privind reglementarea de stat a acestora* [online] [citat 27.10.2023]. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1569930849_situatia-in-domeniul-preturilor-de-consum.pdf